

BELGRAD ORMANINDAN MİKOLOJİK NOTLAR¹

Yazan : K. LOHWAG

Çeviren : M. SELİK

1957, 1958 ve 1959 yılları yaz sömestrelere İstanbul Üniversitesi'nin daveti üzerine Orman Fakültesinde Ormançılık Fitopatolojisi dersini okutmuştum.

Orman Fakültesi İstanbuldan takriben 25 km. kadar uzakta Belgrad ormanı kenarında bulunmaktadır. 5.000 hektar büyüklüğündeki ormana bu adın verilmesi, 1521 senesinde Belgrad'ın fethinden sonra bu şehrin sakinlerinden bir kısmının bahis konusu ormana iskân ettiren Kanunî Süleyman devrine kadar uzanmaktadır. Ormanda 18'inci asırda, içlerinde İstanbul şehrinin ihtiyacının giderilmesi için su biriktirilen 7 büyük bend inşa edilmiştir. Emniyet sebepleri dolayısıyla bentler civarındaki bazı kısımlar çitle çevrilmiş ve bütün saha tabiatı koruma rejimine tabi tutulmuştur. Ormanın işletme ve idaresi Orman Fakültesi ve devlet orman işletmesinin işbirliği ile yürütülmektedir.

Orman, Fakültenin muhtelif enstitüleri tarafından çeşitli konularda araştırılmakta ve neticeler Fakülte dergisinde yayınlanmaktadır. Bu ara-

1) Viyana, Hochschule für Bodenkultur'da Bitki Koruma ve Ormançılık Fitopatolojisi Enstitüsü Müdürü olan Prof. Dr. Kurt Lohwag 1957-1959 yıllarında misafir profesör olarak Fakültemizin Orman Botanigi Kürsüsünde Ormançılık Fitopatolojisi derslerini okutmuş ve memleket içinde bilhassa Belgrad ormanında çeşitli inceleme gezileri yapmıştır. Türkiye Ormanlığı bakımından hastalık amili olarak önemli ve odun tahrip eden muhtelif mantarlara dair yapılan bu araştırmaların neticeleri daha önce Orman Fakültesi dergisinde neşrolunmuştur.

Fakültemizden ayrılmış olmakla beraber, halen Kürsümüzle temasını devam ettiren sayın Profesörün son olarak neşrettiği ve bilhassa Belgrad ormanını ilgilendiren bu yazısını da daha geniş meslek ve aydın çevrelerin istifadesine sunabilmek üzere dilimize çeviriyoruz. (Çevirenin notu).

da muntıkanın Florası Prof. Dr. H. Kayacık tarafından işlenmiş bulunmaktadır.

Belgrad Ormanı, burada da en büyük kısmı itibariyle yapraklı ağaçlar yer aldığı için, Wiener Wald (Viyana Ormanı) ile büyük bir benzerliğe sahip bulunmaktadır. Materyal toplanması sırasında, Fakülte parkı civarındaki küçük ve ibrelî ağaçlardan terekkep eden meşçere de ihmal olunmamıştır. Toplama faaliyetinin hemen daima çok kısa zamana inhisar etmesi sebebiyle, aşağıdaki listenin tamam olmak gibi bir iddiası yoktur. Bu vesile ile "Küçük Mantar"ları teşhis etmiş olan Prof. Dr. Franz Petrak'a teşekkürlerimi bilhassa ifade etmek isterim.

Belgrad ormanına ait ilk mikolojik tesbitler hakkında K. Fritsch (1899) bilgi vermektedir. Kendisinin çalışmasında toplayıcı olarak İstanbul'daki eski Avusturya — Macaristan mektebinde (şimdiki St. Georg Koleji) öğretmen olarak çalışmış ve 1894 - 1897 yıllarında İstanbul civarında botanik etüdüleri yapmış olan Johann Nemetz bildirilmektedir. Buradan toplanan mantarlar Dr. K. v. Keissler tarafından işlenmiştir. Belgrad ormanından altı adet mantar toplanmıştır. Bunlar da sırasıyla *Diaporthe leiphaemia* (Fr.) Sacc. meşe dalları üzerinde, *Stelleria holostea* üzerinde *Ustilago violacea* (Pers.) Fuck., meşe odunlarında, *Stercum hirsutum* (Willa.) Per., yine meşe dallarında *Radulum quercinum* (L.), *Daedalea quercina* (L.) pers. ve *Polystictus versicolor* (L.) Fr.'dir.

Belgrad ormanı mantar florası hakkında, ufak tefek farklardan sarfınazar, bunun Avusturya'mnkinine benzediği söylenebilir. Buna bir misal olarak bizde henüz rastlamadığım bir mantarı, *Coriolus pergamenus* (Fr.) Pat.'ı zikretmek isterim.

M y x o m y c e t e s

Lycogola epidendron Fr. ; Orman Fakültesi yanındaki ormanda bir çam kütüğü üzerinde.

P h y c o m y c e t e s

Phytophthora cambivora (Betri) Buisman; bu hastalık yüzünden kestane meşçereleri önemli nisbette gerilemiştir.

A s c o m y c e t e s

Taphrina instittiae (Sadeb.) Johanson; *Prunus instittiae*'nin yayılış sahalarında çok sık. Cadı süpürgeleri yapraklarını vaktinden önce açtıkları için, bunları ilk bahar başlarında belirgin olarak görmek kabildir.

Sarcosphaera eximia (Durieu et Léveillé) R. Maire; Orman Fakültesi yanındaki meşçerede

Sarcoscypha coccinea Jacq.; Ölü bir dal üzerinde.

Cenangium ferruginosum Fr.; Orman Fakültesi yanındaki meşçerede ölü çam dalları üzerinde.

Bulgaria poymorpha Wett.; yaşlı meşelerin kabuklarında fazla miktarda.

Colpoma quercinum (Pers.) Wallr.; ölü meşe dalları üzerinde.

Microsphaera alni (Wallr.) var. *quercina*; ekseriya muhtelif meşe türlerinin kütük sürgünleri üzerinde. Hastalığın Kilyos'dan az beride aşırı derecede yaygın olduğu görülmüştür.

Nectria cinnabarina (Tode) Fr.; ölü kayın dalı üzerinde.

Microsphaerella epimedii (Sacc.); *Epimedium pubigerum* yaprakları üzerinde.

Sphaerulina myriadea (DC.) Sacc. ; dökülmüş meşe yaprakları üzerinde.

Metasphaeria papulosa (D. et M.) Sacc.; *Smilax aspera* L. üzerinde.

Leptosphaeria rusci (Wallr.) Sacc.; *Ruscus aculeatus* L. üzerinde.

Apiognomonina veneta (Sacc. et Speg.) v.H.; Orman Fakültesi yanındaki çınar yaprakları üzerinde.

Diatrype stigma (Hoffm.) Fr.; Meşe dalları üzerinde.

Botryosphaeria istriaca (Bub.) Petr. comb. nov. - Syn. *Guignardia istriaca* Bub. Annal. Mycol. XIV., p. 12 (1216). - buna ait konidiformu *Phyllostictina hypoglossi* (Mont.) Petr. et Syd. Fedde. Rep. spec. nov. reg. veg. Beiheft 42, p. 203 (1927).

Botryosphaeria pedrosensis (Bub. et Frag.) Petr. comb. nov. - Syn. *Guignardia pedrosensis* Bub. et Kab. Hedwigia LVII., p. 4 (1915). - Tali üreme formu *Dothiorella pedrosensis* (Bub. et Frag.) Petr. et Syd. Fedde, Rep. spec. nov. reg. veg. Beiheft 42, p. 253 (1957).

Nummularia Bulliardii Tul.; kayın dallarında.

Ustilina maxima (Haller) Schröt.; Kayın kütükleri üzerinde.

Hypoxyylon coccineum Bull.; ekseriyetle ölü yapraklı ağaçlar üzerinde

Cercospora microsora Sacc.; Ihlamur yaprakları üzerinde.

B a s i d i o m y c e t e s

Exidia glandulosa (Bull.) Fr.; ekseriya ölü yapraklı ağaçlarda.

Auricularia mesenterica (Dicks) Pers.; eski bir yapraklı ağaç kütüğü üzerinde.

Corticium caeruleum (Schrad.) Fr.; ölü meşe odunu üzerinde.

Peniophora corticalis (Bull.) Bres.; meşe dalları üzerinde.

Merulius tremellosus (Schrad.) Fr.

Stereum hirsutum (Willd.) Pers.; ekseriya eski meşe ve kavak odunu üzerinde.

Stereum gausapatum Fr.; kayın üzerinde.

Stereum purpureum Pers.; istiflenmiş yapraklı ağaç odunlarında da-
ima bulunur. Bilhassa önemli zararlar istifler halindeki kavak odunlarında tesbit olunmuştur.

Stereum frustulosum Fr.; eski meşe gövdelerinde. Mantar pek bilinen keklik çürüklüğüne sebebiyet verir.

Hymenochaete Mougeotti (Fr.) Masee; bilhassa rutubetli bir mahalde ölmüş kabuklar üzerinde.

Hymenochaete rubiginosa (Dicks.) Lév.; ekseriya eski meşe odunu üzerinde.

Polyporus sulphureus (Bull.) Fr.; yaşlı ve kırılarak devrilmiş bir kestane üzerinde.

Leucoporus arcularius (Batsch.) Quél.

Spongipellis spumeus (Sow.) Pat. yaşlı kayınlarda.

Leptoporus adustus (Wuilld.) Quél.; ölü yapraklı ağaç odununda.

Leptoporus floriformis (Quél.) B. et G.; Fakülte civarındaki meşerede bir çam kütüğü üzerinde.

Coriolus hirsutus (Wulf.) Quél.; bir odun istif yerinde eski ceviz kütükleri üzerinde, keza eski kayın kütükleri üzerinde.

Coriolus versicolor (L.) Quél.; bilhassa istiflenmiş odunlarda bu mantarın sebep olduğu önemli kıymetten düşmeler müşahede olunmuştur.

Coriolus unicolor (Bull.) Pat.; Orman Fakültesi yakınındaki Acer negundo'larıda, Ayvat - Bendi.

Coriolus pergamenus (Fr.) Pat.; Büyük miktarda üreme organı taşıyıcıları yatmakta olan bir gürgen gövdesinde bulunmuştur.

Lenzites quercina (L.) Quél.; ekseriyetle eski meşe kütükleri üzerinde.

Lenzites betulina (L.) Fr.; Yapraklı ağaç odunlarında.

Trametes gibbosa (Pers.) Fr.; ekseriya eski yapraklı ağaç kütüklerinde, keza Hedera kütüklerinde.

Trametes colliculosa (Pers.) L. et N.; Orman Fakültesi civarındaki odun istif mahallinde eski bir meşe kalası üzerinde.

Ungulina fomentaria (L.) Pat.; kayın gövdelerinde ve diğer yapraklı ağaçlarda (titrek kavak) sık rastlanan bir oPlyporaceae mensubu.

Ungulia ulmaria (Sow.) Pat.; Çayırbaşında askeri birliklere ait binanın bahçesindeki çok yaşlı (göğüs yüksekliği çevresi takriben 5 m.) bir karaağaç üzerinde bir kaç üreme organı taşıyıcısı bulunmuştur. Bundan başka İstanbulda da yaşlı çınarlar üzerinde mantara bazen rastlanır. Mantar, ancak yaşlı ağaçlar üzerinde gelişebilmesi sebebiyle, yaşlı, büyük ağaçlarının gittikçe azalmalarına uygun olarak nadirleşmektedir.

a

Ganoderma lucidum (Leyss.) Karst.

Ganoderma appplanatum (Pers.) Pat.; canlı bir meşe ve ıhlamur üzerinde.

Phellinus dryadeus (Pers.) Pat.; meşe gövdelerinde. Ayvat-Bendi civarında bütün yaşlı gövdeleri bu mantarın tasallutuna uğramış bir meşe ormanında.

Phellinus robustus Karst.; yaşlı meşeler üzerinde.

Phellinus fulvus (Scop.) Pat.; ekseriyetle Prunus institia üzerinde.

Phellinus torulosus (Pers.) B. et G.; mantar ekseriyetle yaşlı meşe ve kestane gövdelerinde görülmüştür. Yalancı akasyalar üzerinde pseudoacaciae formu bulunur. Bu form'a civardaki yol kenarlarında mevcut akasyalarda rastlanmıştır.

Phellinus Friesianus (Bres.) B. et G.; ekseriya yalancı akasyalarda, bundan başka yaşlı bir gürgen üzerinde de tespit olunmuştur.

Xanthochrous radiatus (Sow.) Pat.: bir kıznağaç gövdesi üzerinde ve bir kavakta.

Xanthochrous hispîdus (Bull.) Pat.: Kilyos deniz kenarında bir dut ağacı üzerinde.

A g a r i c a l e s

Boletus edulis L.

Boletus elegans Schum.

Suillus granulatus (L. ex Fr.): Orman Fakültesi yanındaki çam meşceresinde.

Leccinum scabrum (Bull. ex Fr.) S.F. Grav.

Clitocybe infundibuliformis (Schff. ex Fr.) Quél.: Orman Fakültesi yanındaki meşcerede.

Laccaria laccata (Scop. ex Fr.) Bk./Br.: Fakülte bahçesi toprağı üzerinde.

Armillariella mellea (Vahl in Fl. Dan. ex Fr.) Karst.: ; umumî olarak yayılmış ve tehlikeli bir hastalık âmili ve odun tahripçisi.

Tricholoma terreum (Schff. ex Fr.) : Fakülte yakınındaki küçük meşcerede.

Schizophyllum commune Fr.: Kosmopolit olarak Türkiye'de de umumiyetle yayılmıştır.

Oudemansiella radicata (Relh. ex Fr.) Bours.

Entoloma clypeatum (L.) Fr.; Belgrad ormanında Noel ağacı fidanlığı yakınında.

Entoloma lividum (Bull.); Belgrad ormanında Noel ağacı fidanlığı civarında.

Pluteus cervinus (Schaeff. ex Secr.) Fr.: ekseriyetle eski ağaç kütükleri üzerinde.

Amanita rubencens Fr.

Amanita virosa (Fr.) Quél.; bu zehirli mantar da Belgrad ormanında bulunmaktadır.

Amanita vaginata (Bull. ex Fr.) Quél.: fazlaca görülür.

Crepidotus mollis (Bull. ex Fr.) Quél.: bazan yapraklı ağaçlarda

Tubaria furfuracea (Pers. ex Fr.) Gill.

Naematoloma fasciculare (Huds. ex Fr.) Karst.

Naematoloma sublateritium (Fr.); yapraklı ağaç kütükleri üzerinde. mantarın ilgi çekici bir tasallutu Orman Fakültesi talebe yurdu önünde ki güllerde tesbit olunmuştur.

Stropharia aeruginosa (Curt. ex Fr.) Quél.

Pluteopsis velutina (Pers. ex Fr.) Sing.

Coprinus dissimatus (Pers.) Fr.: eski bir ağaç kütüğü etrafında çok sayıda.

G a s t e r o m y c e t e s

Astræus hygrometricus (Pers.) Morg.

U r e d i n e a e

Gymnosporangium clavariaforme (Jacq) DC : *Juniperus oxycedrus* üzerinde.

Gymnosporangium oxycedri Bres : *Juniperus oxycedrus* ve *Crataegus* - türleri üzerinde.

F u n g i i m p e r f e c t i

Phyllostictina hypoglossi (Mont.) Petr. et Syd.; *Ruscus aculeatus* L. üzerinde.

Dothiorella pedrodensis (Bul.) Petr. et Syd.; *Smilax aspera* L. üzerinde.

Conicthyrium hypoglossi Mutto. ; *Ruscus aculeatus* L. üzerinde.

Diplodia quercina West. ; Kilyos yolu üzerinde ölmüş eski meşe sürgünleri üzerinde.

Microdiplodia smilacina Sacc.; *Smilax aspera* L. üzerinde.

Septoria hellebori Thüm.; *Helleborus niger* L. üzerinde.

Septoria unedonis Rob. et Desm. ; ölmüş *Arbutus* yaprakları üzerinde.

Septoria hedera Desm. ; *Hedera helix*'in yaprakları üzerinde.

Phomopsis quercina (Fuck) v.H. : Kilyos yolu üzerinde eski, ölmüş meşe sürgünleri üzerinde.

Phomopsis smilacina G. Frag. : *Smilax aspera* L. üzerinde.

Conostroma didyum (F. et R.) Moesz; Kilyos yolu üzerinde eski, ölmüş meşe dalları üzerinde.

Ramularia hellebori Fuck. : *Helleborus niger* L. üzerinde.

Bispora monilioides Cda. : Bir kayın kütüğü kesit yüzeyi üzerinde.

L İ T E R A T Ü R

Fritsch, K. : 1899. Beitrag zur Flora von Constantinopel. I. Kryptogamen. Carl Gerolds Sohn, Wien.

Kayaçık, H. : 1955. Belgrad Ormanı Florası. İstanbul Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi, Cilt 5, Sayı 1 ve 2.